

MEDIER OG NYHEDER

Journalistikkens spejling af verden

AF PETER BRO

Peter Bro, professor, ph.d. og leder af journalistuddannelserne på SDU (ppe@journalism.sdu.dk).

Konstruktiv journalistik vinder frem i mange danske redaktionslokaler disse år, og det aktualiserer spørgsmålet om, hvad nyhedsmedierne gør – og bør? Her kan både mediefolk og forbrugere holde sig to forhold for øje: journalistikkens fokus og formål.

H. C. Andersen indleder eventyret *Snedronningen* med at berette om et spejl, som djævelen har skabt. Dette djævlespejl har ”den egenskab, at alt godt og smukt, som spejlede sig deri, svandt sammen til næsten ingenting, men hvad der ikke duede og tog sig ilde ud, det trådte ret frem og blev endnu værre”.¹

Dét spejl minder på mange måder om, hvordan nyhedsmedierne traditionelt har fungeret. ”En god nyhed er en dårlig nyhed,” har det lydt rundt omkring i det danske medielandskab i årtier, og den måde verden har optrådt i mediernes spejlbillede har ofte været et vrangbillede, hvor fokus er på krig, kriminalitet, kontroverser og alverdens andre konflikter, mens alt det gode er usynligt.

Men de senere år er stadig flere medier begyndte at spejle verden på en anden måde. De sætter ikke blot fokus på samfundets mere

”En god nyhed er en dårlig nyhed,” har det lydt rundt omkring i det danske medielandskab i årtier, og den måde verden har optrådt i mediernes spejlbillede har ofte været et vrangbillede, hvor fokus er på krig, kriminalitet, kontroverser og alverdens andre konflikter, mens alt det gode er usynligt.”

eller mindre presserende problemer, men begynder også at omtale, hvad der indenfor journalistikforskningen bliver beskrevet som ”potentialer”.² Det vil sige, at de også formidler nyheder om, hvad der allerede virker i dag og kan inspirere til fremtidige handlinger. Den

medieforandring startede på mange måder med en kronik, der blev bragt i Politiken i 2008. Her skrev den daværende nyhedschef i DR, Ulrik Haagerup, at "[e]n god nyhed behøver ikke være død, ødelæggelse og elendighed – det kan også være inspiration og nye løsninger".³

Kronikken havde titlen "konstruktive nyheder", og i kronikken foreslog nyhedschefen, at medierne også begyndte at sætte fokus på "løs-

Men de senere år er stadig flere medier begyndte at spejle verden på en anden måde.

De sætter ikke blot fokus på samfundets mere eller mindre presserende problemer, men begynder også at omtale, hvad der indenfor journalistikforskningen bliver beskrevet som "potentialer"

ninger, inspiration og historier om, at verden ikke kun er tosset, ond og farlig. At den også er fuld af muligheder, glæde og livskvalitet." Kronikken var kontroversiel, og forslaget om, at nyhedsmedier også skulle til at præsentere "konstruktive nyheder" blev stærkt omdiskuteret. Men ideen har bredt om sig, og udbredelsen er blevet understøttet af en udvikling, hvor stadig flere danskere bliver såkaldte nyhedsundvigere. Det vil sige, at de bevidst undgår nyhedshistorier og ofte med henvisning til de negative nyheder, der ødelægger humøret.

Med årene er flere og flere danske nyhedsmedier begyndt at praktisere, hvad der bliver beskrevet som konstruktiv journalistik, løsnings-journalistik, inspirations-journalistik

eller "håbefuld journalistik", som er den foretrukne betegnelse hos TV2. For som det gælder i andre sammenhænge går populære ting ofte under mange navne. De nye, konstruktive former for journalistik er med til at fremme spørgsmålet: Hvad gør – og bør – journalister? Her kan det være givende at se nærmere på journalistikkens fokus og formål, hvor sidstnævnte handler om, hvor aktive nyhedsmedierne kan – og måske skal – være i forhold til at hjælpe med samfundets udvikling.

Journalistikkens formål og fokus

At journalister kan arbejde aktivt for at sikre en bedre verden har ringe nyhedsværdi i en historisk sammenhæng. Tidligere generationer af journalister, redaktører og medieejere har arbejdet for at gøre deres nyhedsformidling nyttig. Det er dansk mediehistories måske mest kendte journalist og redaktør, Henrik Cavling, et godt eksempel på. Cavling stod i spidsen for den store presserevolution i starten af 1900-tallet, hvor politikere, professorer og andre professioner, der dengang bemandede redaktionslokalerne i danske aviser, blev afløst

Aktionsjournalistik indebar, at man på landets avisredaktioner arbejdede aktivt for at løse samfundets problemer med eksempelvis alkoholisme, sygdom, fattigdom.

af professionelle nyhedsformidlere, og Henrik Cavling var selv en stærk fortalere for, hvad man dengang kaldte aktionsjournalistik.

Aktionsjournalistik indebar, at man på landets avisredaktioner arbejdede aktivt for at

løse samfundets problemer med eksempelvis alkoholisme, sygdom, fattigdom. Det var en form for journalistik, som andre af mediehistoriens mest kendte personer har arbejdet for, blandt dem Joseph Pulitzer. Pultzers historiske betydning for amerikansk journalistik kommer til udtryk ved, at han lægger navn til

Passiv journalistik handler i den forstand om, at medier skal fungere som et spejl, der formidler, hvad der sker i verden, men aldrig involvere sig.

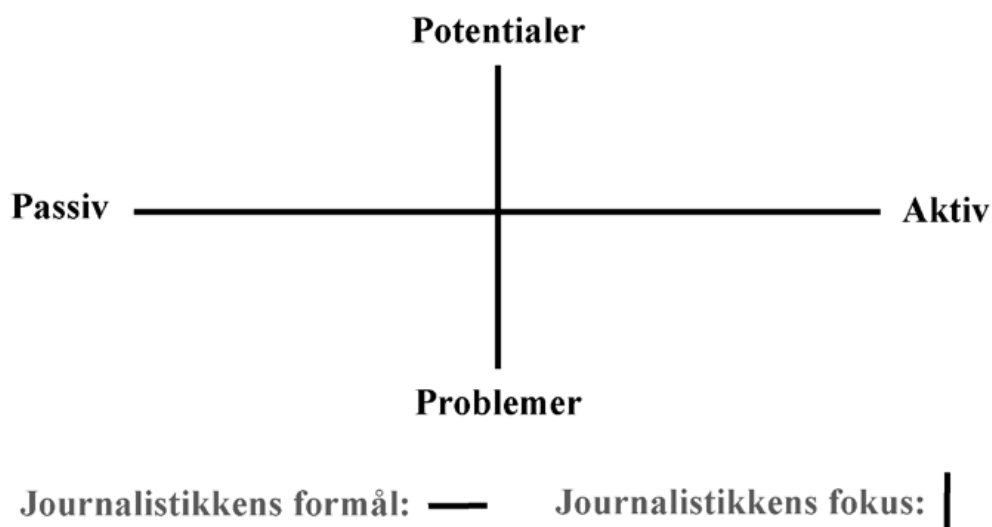
landets mest prestigefulde journalistpriser – i øvrigt ligesom den mest prestigefulde journalistpris i Danmark bærer Cavlings navn – og også Pulitzer og hans samtidige hyldede, hvad der i USA var kendt som "active journalism", "action journalism" og "the journalism that does things".

Navnene var mange, også dengang, men målet var klart: Journalister og nyhedsmedier skulle aktivt hjælpe samfundet med at få løst

de mest presserende problemer. Modsætningen hertil var dengang – og er fortsat – den passive journalistik. Den passive journalistik lader sig bedst beskrive med et citat fra Ernest Hemingway. Inden Hemingway slog igennem som forfatter, arbejdede han som journalist, og her skrev han blandt andet: "Lad dem frelse verden, der har lyst til det, når vi andre bare får lov til at beskrive den som den ser ud." Passiv journalistik handler i den forstand om, at medier skal fungere som et spejl, der formidler, hvad der sker i verden, men aldrig involvere sig.

Hvorvidt journalister skal være passive observatorer eller aktive samfundsaktører handler om, hvilket formål journalistikken har, og igennem mediehistorien har snart den ene tilgang og snart den anden tilgang været mest populær. De samme historiske omskiftelighed gælder for journalistikkens fokus. I starten af 1900-tallet, i Henrik Cavling og Joseph Pultzers æra, var det mindre kontroversielt at formidle positive nyheder om forhold, der virkede eller måske kunne have en positiv indvirkning i fremtiden. Aviserne bragte dengang masser af positive historier, og det er mange af de samme

Figur 1. Journalistikkens fokus og formål

konstruktive, inspirerende og håbefulde nyheder, der i disse år atter vinder frem i nyhedsmedierne.

Modsætningen til et sådant fokus på potentialer, er den form for journalistik, der alene fokuserer på problemer. Tilhængere af problem-fokuseret journalistik fremhæver i den

Hvorvidt journalister skal være passive observatorer eller aktive samfundsaktører handler om, hvilket formål journalistikken har, og igennem mediehistorien har snart den ene tilgang og snart den anden tilgang været mest populær.

forbindelse, at nyhedsmedier risikerer at blive reklamemedier for politiske partier, virksomheder, organisationer og privatpersoner, hvis journalistikken fokuserer på forhold, der faktisk fungerer, eller kan komme til at gøre det i fremtiden. ”Journalistik er noget, som nogle mennesker et eller andet sted i verden ikke har lyst til at få offentliggjort. Alt andet er reklame,” lyder en kendt definition af journalistik, og derfor er nogle journalister modstandere af et sådant potentiale-fokus.

Forbinder man journalistikkens formål (passiv versus aktiv) med journalistikkens fokus (potentialer versus problemer) fremkommer en model (se figur 1), der beskriver fire grundlæggende journalistiske tilgange. Denne model kan bruges til flere ting. For det første kan modellen fungere som en analytisk ramme for undersøgelser af fortidens og nutidens nyhedsformidling. For det andet kan modellen

bruges som en art aktiveringsværktøj for journalister, som skal finde ud af, hvordan de fra sag-til-sag og dag-til-dag vil arbejde journalistik. Forskellige sager kan kræve forskellige tilgange, når det kommer til fagets formål og fokus. Det er alt sammen noget, som modellen kan tydeliggøre.

Spejling af samfundet

I *Snedronningen* lader H. C. Andersen djævelspejlet splintre, og forfatteren fortæller, hvordan spejl-splinter hvirvler rundt i verden, sætter sig i nogle menneskers øjne og også finder vej til deres indre. ”[N]ogle mennesker fik end også en lille spejlstump ind i hjertet,” skriver H. C. Andersen, hvorefter deres hjerte bliver ”ligesom en klump is”. I den sammenhæng er det værd at nævne, at journalister, som udelukkende fokuserer på samfundets problemer i deres nyhedsartikler eller -indslag, hverken er følelseskolde eller hjerteløse. Tilgangen er her,

Forskellige sager kan kræve forskellige tilgange, når det kommer til fagets formål og fokus. Det er alt sammen noget, som modellen kan tydeliggøre.

at ved at syn- og hørliggøre problemer, så kan både borgere og beslutningstagere bliver alarmeret, og så kan de afgøre, om der er behov for handling.

På samme måde gælder det, at journalister, som fokuserer på samfundets potentialer – dets positive sider – heller ikke nødvendigvis arbejder aktivt for at bidrage til samfundets bedring. Det giver mange konstruktive journa-

lister udtryk for. For dem handler et fokus på potentialer alene om, at journalistikkens ikke skal blive enøjet, hvor man kun fokuserer på problemer. Ulrik Haagerup har eksempelvis givet udtryk for, at hans vigtigste pointe er, at journalister skal se på verden med to øjne, hvor

Hver dag skal journalister tænke over, hvad deres formål og fokus skal være, men måske vi læsere, lyttere og seere også selv skal tænke mere over, hvad det for medier, som vi gerne selv vil have, og så begynde at efterspørge medier med et formål og et fokus, som passer os.

både det, som virker og ikke-virker kommer i fokus.⁴ For Haagerup og andre konstruktive journalister er faktisk modstandere af, at medierne bliver alt for aktive samfundsaktører.

Modellen viser i den forstand, at der bag det samme fokus – eksempelvis et fokus på problemer eller et fokus på potentialer – kan være ganske forskellige formål, altså enten et aktivt eller et passivt formål. Det er en vigtig pointe at være bevidst om, både for nyhedsformidlere og for nyhedsforbrugere, i disse år, hvor den konstruktive journalistik vinder frem i mange nyhedsmedier. Hver dag skal journalister

tænke over, hvad deres formål og fokus skal være, men måske vi læsere, lyttere og seere også selv skal tænke mere over, hvad det for medier, som vi gerne selv vil have, og så begynde at efterspørge medier med et formål og et fokus, som passer os.

På den måde aktualiserer fremvæksten af den konstruktive journalistik et spørgsmål om, hvad vi hver især, både indenfor og udenfor medierne, oplever, at journalistikken gør – og bør, og i bedste fald kan et kendskab til journalistikkens fokus og formål være med til styrke refleksioner om dette.

Note 1)

Andersen, Hans Christian (1961/1844) "Snedronningen" – fra *Samlede Eventyr og Historier*, 259–285. København: Hans Reitzels Forlag.

Note 2)

Bro, Peter (2023) *Constructive Journalism: Precedents, Principles, and Practices*. London: Routledge.

Note 3)

Haagerup, Ulrik (2008) "Konstruktive nyheder". *Dagbladet Politiken*, 6. december.

Note 4)

Haagerup, Ulrik (2014) *Constructive News: How to Save the Media and Democracy with Journalism of Tomorrow*. New York: InnoVatio Publishing.